

i, at dette vilde være et overmaade heldigt og værdigt Skridt; men Spørgsmaalet er kun, om det ogsaa vil være praktisk gennemførligt. Det stiller sig nemlig saaledes, at saalænge Underviisningen ikke kan komme ud over et vist lavt Standpunkt, fordi de vedkommende Børn ikke ere istand til at affee den Tid, der udfordres til en højere Underviisning, er det naturligt, og har det historisk altid udviklet sig saaledes, at netop Religionsunderviisningen maa komme til at spille en stærk Rolle i den almindelige Underviisning, og tildeels blive Bæren af denne. Forholdet stiller sig paa Landet saaledes, at der ikke er nogen Mulighed for at fordele Kræfterne efter enkelte Specialiteter, men at man maa søge at samle saavidt muligt under een Mand mange forskellige Ting. En Skolelærer er nu ifølge den nedarbejdede Tradition og den historiske Udviklingsgang en underordnet Kirkes Tjener, og mange af de største Ulemper, som vort Skolevæsen lider under, knytte sig netop til dette Skolelærers eiendommelige Forhold som Degn, Kirkesanger, eller en paa anden Maade til Kirken knyttet underordnet Tjener (Hør!). Det er ikke muligt uden stor Bekostning og uden en Fremadskriden, som hidtil i alt Fald mangler, at foretage en Omordning paa dette Omraade. Griber man grundigt igjennem, og borttager man Religionsunderviisningen fra Skolerne, hvilket jeg anseer for ønskeligt og hensigtsmæssigt, maa Følgen deraf blive, at Skolelæreren frigøres for det hele Underordningsforhold, hvortil han hidtil har staaet baade til de geistlige Embedsmænd og til selve Kirken. Han maa komme til at indtage en saadan Stilling, som det efterhaanden er lykkedes ved Skolevæsenets fremadskridende Udvikling at give Skolelærerne i Kjøbstæderne, hvor disse nu ere næsten fuldstændig emanciperede fra det Underordningsforhold, hvortil de tidligere have staaet til Præsterne og Kirken. Derfor er det ikke nok at kaste denne Tanke om Frigjørelse for Religionsunderviisningen og Kirkevæsenet hen som en, man veed lettelig og hurtigt vil finde almindelig Billigelse, men man maa gøre sig klart, at der til dens Realisation kræves dybere Indgrib, som paa mange Steder vilde

være forbundne med Bønskeligheder og viftnof paa alle Steder med Bekostninger. — Et andet Spørgsmaal, der bragtes frem af det ærede Medlem, var det, om det er rigtigt at foretage en Sondring mellem det, der paa Landet hidtil havde været sammensmeltet til Et, saaledes at man for Fremtiden istedetfor een Almueffskole fik en Friskole, som da vilde blive „Fattigskolen“, sagde det ærede Medlem, og en Betalingskole. Det ærede Medlem knyttede hertil forskellige Bemærkninger, som jeg ikke tror alle vilde holde Stik for en nærmere Prøvelse, saasom den, at det var i sin Orden, at de Rige og Velhavende betalte for deres Børns Underviisning, og at kun de Fattige havde den frit. Jeg tror ikke, at denne Betragtning holder Stik, fordi det, der forlanges, allerede i Virkeligheden er Tilfældet; skjøndt de rige og velhavende Indvaanere i et Sogn ikke directe betale Skolepenge for deres Børn i Almueffskolerne, betale de dog indirecte i Form af Communeafgifter til Skolen, saa at der i den Henseende ikke er nogen stor Forandring at gjøre. Det er jo i og for sig det samme, om de betale paa den ene eller den anden Maade. Eller hvis der er en Forskjel — jeg indrømmer, at fra nogle Synspunkter kan en Forskjel siges at være tilstede — saa er Fordelen paa den nuværende Tilstands Side; thi det er heldigt for Righedsfølelsen, som man sætter saa stor Pris paa at bevare, at Forskjellen ikke fremtræder i den directe Form af en fri Fattigskole og en Betalingskole for de Velhavende; den maa hellere fremtræde paa et andet Omraade, nemlig paa Communeafgifterne. Og dernæst tror jeg, det er muligt at sondre mellem Friskole og Betalingskole paa en anden Maade end den, som det ærede Medlem paapegede. Jeg tror ikke, der er det Allermindste til Hindrer for at tænke sig en Friskole for alle Børn i et Skoledistrict paa Landet, som førte dem frem til et vist Maal og en vis Alder, en Skole, til hvilken Alle uden Forskjel sendte deres Børn, og saa derefter en Skole, til hvilken kun de, der havde Raad, Evne og Villie dertil, sendte deres Børn. Der ligger en Sondring mellem de mere og mindre Velhavende, som vilde være mindre stødende, og